

nær som Udlænding at sammenligne flere Landes Bankvæsen og derved faa Kritikken vakt. Man fristes uvilkaarligt til at tænke, at Forf. med Vilje ikke har villet sammenligne, og denne Tanke bekræftes, naar man i Aprilhæftet af »Bank-Archiv« (1905) ser en Artikel af samme Forf.: »Die Konzentration des Bankwesens in England«, hvor tysk og engelsk Bankvæsen sammenlignes, og hvor en Konsolidering af det engelske Depositobankvæsen forudsiges indenfor faa Aar. Havde Bogen indeholdt nogen Kritik ell. lign., vilde den sikkert have haft blivende Værd.

I Fortalen forsvaret Forf. sin Bogs Fremkomst med, at der ikke siden Oversættelsen af Bagehot's »Lombard Street« er givet nogen samlet Fremstilling af engelsk Bankvæsen paa Tysk, og det er derfor ogsaa fuldt ud berettiget nu at skrive en Bog herom, thi Bagehots Værk er jo nu 30 Aar gammelt. Men Forf. maatte dog vist hellere have ladet være med at henlede Opmærksomheden paa Bagehot, thi Læseren tænker uvilkaarligt paa, at han her skal stifte Bekendtskab med en Bog, der i de følgende 30 Aar skal være den tyske »Bibel« i engelsk Bankvæsen, som »Lombard Street« har været det i de foregaaende. Men er Bogen læst til Ende, hører der ikke særlige Spaadomsgaver til at forudsige, at dens Levedygtighed næppe bliver saa stor.

Axel Nielsen.

RICHARD SCHÜLLER. **Schutzzoll und Freihandel.** Die Voraussetzungen und Grenzen ihrer Berechtigung. Wien (F. Tempsky). Leipzig (G. Freytag). 1905. 304 S.

Denne Undersøgelse er overvejende teoretisk-deduktiv, ikke historisk-induktiv — saaledes som man vel maatte vente sig det af en Forfatter, der baade i Princip og Metode er en Elev først og fremmest af Carl Menger, hvem Bogen er tilegnet »in dankbarer Verehrung«.

nær som Udlænding at sammenligne flere Landes Bankvæsen og derved faa Kritikken vakt. Man fristes uvilkaarligt til at tænke, at Forf. med Vilje ikke har villet sammenligne, og denne Tanke bekræftes, naar man i Aprilhæftet af »Bank-Archiv« (1905) ser en Artikel af samme Forf.: »Die Konzentration des Bankwesens in England«, hvor tysk og engelsk Bankvæsen sammenlignes, og hvor en Konsolidering af det engelske Depositobankvæsen forudsiges indenfor faa Aar. Havde Bogen indeholdt nogen Kritik ell. lign., vilde den sikkert have haft blivende Værd.

I Fortalen forsvaret Forf. sin Bogs Fremkomst med, at der ikke siden Oversættelsen af Bagehot's »Lombard Street« er givet nogen samlet Fremstilling af engelsk Bankvæsen paa Tysk, og det er derfor ogsaa fuldt ud berettiget nu at skrive en Bog herom, thi Bagehots Værk er jo nu 30 Aar gammelt. Men Forf. maatte dog vist hellere have ladet være med at henlede Opmærksomheden paa Bagehot, thi Læseren tænker uvilkaarligt paa, at han her skal stifte Bekendtskab med en Bog, der i de følgende 30 Aar skal være den tyske »Bibel« i engelsk Bankvæsen, som »Lombard Street« har været det i de foregaaende. Men er Bogen læst til Ende, hører der ikke særlige Spaadomsgaver til at forudsige, at dens Levedygtighed næppe bliver saa stor.

Axel Nielsen.

RICHARD SCHÜLLER. **Schutzzoll und Freihandel.** Die Voraussetzungen und Grenzen ihrer Berechtigung. Wien (F. Tempsky). Leipzig (G. Freytag). 1905. 304 S.

Denne Undersøgelse er overvejende teoretisk-deduktiv, ikke historisk-induktiv — saaledes som man vel maatte vente sig det af en Forfatter, der baade i Princip og Metode er en Elev først og fremmest af Carl Menger, hvem Bogen er tilegnet »in dankbarer Verehrung«.

Dermed er saavel dens Styrke som dens Begrænsning givet. Den, der interesserer sig for Beskyttelse-Frihandel som et abstrakt teoretisk Spørgsmaal, vil sikkert læse Dr. Schüllers Bog med større Interesse og Udbytte end den, der søger til den for at vinde Kundskab og Forstaaelse med Hensyn til, hvad der paa det toldpolitiske Omraade foregaar i Verden i vor Tid. Den, der f. Eks. ønsker at vide noget om, hvilke Forudsætninger, der, rent abstrakt set, maa være til Stede, for at Udlandet skal komme til at bære en paalagt Told, vil finde mere Vejledning end den, der ønsker Besked om, hvilke Klasseinteresser, hvilke økonomiske og ikke-økonomiske — politiske, nationale og rent militære — Motiver, der har været bestemmende eller medbestemmende for Tysklands nyere Toldpolitik. Disse Bemærkninger maa dog opfattes mere som en almindelig Karakteristik af Bogens Plan end som en Kritik af dens Indhold: det vilde jo ogsaa være Uret at bebrejde en Forfatter, at han ikke har løst en Opgave, som han slet ikke har stillet sig. Dr. Schüller fremhæver udtrykkelig, at medens Toldspørgsmaal i den nyere Tid spiller en stadig større Rolle i den praktiske Politik, er den omhyggelige teoretiske Behandling af de herhen hørende Problemer snarere bleven forsømt og trængt i Baggrunden. Og dette er uheldigt. Thi ganske vist: det er Magtforholdet mellem de med hverandre brydende Interesser, som er bestemmende for den toldpolitiske Praxis. Men dette udelukker ikke Værdien af teoretiske Undersøgelser, der uden klasseegoistiske Hensyn søger at optrække Grundlinjerne for en rationel Handelspolitik. Den oplyste og afklarede Teori, det er Forf.s Tro, vil nemlig i det lange Løb selv være en vigtig medbestemmende Faktor for den offentlige Menings Retning saavel som for de ledende Statsmænds Foranstaltninger. —

Forf. begynder med en kort teoretisk Undersøgelse angaaende Værdi, Pris, Produktionsomkostninger inden for et afsluttet økonomisk Samfund. De her vundne Resultater anvendes saa ved Udredningen af, hvorledes For-

holdene maa forme sig under en Vekselvirkning mellem flere økonomisk afsluttede Samfund, hver med sine ejendommelige givne Konsumtions- og Produktionsbetingelser. Overalt er det Nytteteorien, som danner Grundlaget for Forf.s Argumentation, og teoretisk er det ikke mindst deri Interessen ved Bogen ligger: i det enkelte at se, hvorledes en, efter Forf.s Mening »rationel« Handelspolitik kan bygges op paa dette værditeoretiske Grundlag. Hvad selve Fremstillingens Form angaar skal det bemærkes, at Forf. overalt undgaar det matematiske Tegnsprog og med en næsten trættende Anvendelse af Taleksempler søger at illustrere og forstaaeliggøre sine Ræsonnementer for Læseren.

De foran anførte Bemærkninger med Hensyn til Bogens overvejende teoretiske Karakter maa ikke forstaas saaledes, som om Forf. slet ikke skænker Tidens toldpolitiske Bestræbelser nogen Opmærksomhed. I et særligt, i Forhold til Bogens Omfang ganske vist meget kort Afsnit: vor Tids toldpolitiske Forhold, viser han Læseren, hvorledes de teoretiske Resultater, han er naaet til, forholder sig til det praktiske Livs Foreteelser. Han giver her en Vurdering af Tidens Toldpolitik. Dr. Schüller er ikke Frihandelsmand af Princip. Hans principielle Standpunkt er dette: en »rationel« Indgriben fra Statens Side i den mellemfolkelige Handel og Omsætning saa vel som paa andre af det økonomiske Livs Omraader. Men han fælder gennemgaaende en haard og afgørende Dom over den Beskyttelsespolitik, der i vore Dage er den almindelige Praksis, og hvis Hovedtræk er dette, at Konsumtionsinteresserne helt uforsvarligt skydes til Side til Fordel for Produktionsinteresserne. Denne Dom gælder ikke mindst Beskyttelsessystemet i Tyskland, saaledes som det snart vil komme til at virke under Gennemførelsen af de nye Toldtariffer, af hvilke Forf. giver et kort og overskueligt Resumé og en i det hele skarp Kritik. Et Punkt, Forf. særlig drager frem og behandler interessant, er Brentanos Argumentation mod den tyske Korntold. Særlig

Brentano har jo i den toldpolitiske Diskussion i Tyskland givet sig selv en af de utaknemmeligste Opgaver, en National-økonom i vor Tid kunde paatage sig: at overbevise de tyske Agrarer om, at en Korntold — rent bortset fra dens andre Virkninger — ikke i Længden kan gavne Agrarerne selv. Hans Ræsonnement er i Korthed dette: naar Tysklands Landmænd ikke kan konkurrere med Ruslands eller Amerikas, saa ligger det i, at den ene Produktionsfaktor, Jorden, i Tyskland er dyrere end i de konkurrerende Lande. Slutningsvirkningen af en effektiv Agrarbeskyttelse vil al Tid blive den, at det eventuelt forøgede Nettoudbytte kapitaliseres og bundfælder sig i en opadgaaende Bevægelse i Jordprisen — at altsaa den Produktionsfaktor yderligere fordyres, hvis relativt høje Pris allerede før Beskyttelsen var Hovedgrunden til det tyske Landbrugs manglende Evne til at optage Konkurrencen med de rivaliserende Stater.

Dr. Schüller viser nu, at denne Opfattelse ikke indeholder nogen tilfredsstillende Forklaring af Forholdet. En Undersøgelse af Jordprisen i Tyskland og Amerika og af det gennemsnitlige Udbytte pr. Hektar fører Forf. til det Resultat, at selv om man regner Renten af Jordkøbsprisen med som en Del af Kornets Produktionsomkostninger — hvilket Forf. i den teoretiske Del af Bogen nægter Berettigelsen af — saa er man aldeles ikke ad den Vej i Stand til at forklare de langt lavere Priser paa det amerikanske Korn og den amerikanske Kornproducents Overlegenhed over den tyske. Prisforskellen beror i første Linje paa, at der i Amerika overhovedet er et helt andet Forhold mellem Landets egen Efterspørgsel efter Kornvarer og dets almindelige produktive Evne. Det er i Konsumtions- mere end i Produktionsforholdene Forklaringen maa søges.

Henrik Pedersen.
